

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

PODÍL NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ NA PŘÍJMENÍCH SOUČASNÉ POPULACE
MĚSTA VIMPERK

Vedoucí práce: prof. PhDr. Alena Jaklová, CSc.

Autor práce: Michaela Kolářová

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 3

2019

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledky obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

České Budějovice 10. května 2019

Michaela Kolářová

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce paní prof. PhDr. Aleně Jaklové, CSc. za odbornou pomoc, cenné rady, podnětné připomínky a věnovaný čas. Dále bych chtěla poděkovat paní Ing. Janě Schererové z odboru vnitřních věcí Městského úřadu Vimperk za pomoc při kompletaci materiálu, který se stal základem mé bakalářské práce.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá podílem německých příjmení na příjmeních dnešní populace města Vimperk. V práci je nastíněna problematika česko-německých vztahů, které město Vimperk ovlivňovaly, a jejich vliv na dnešní strukturu českých a německých příjmení obyvatel. Součástí práce je materiálový korpus obsahující německá příjmení současné populace města Vimperk a jejich analýza dle sémanticko-motivačních kategorií.

Klíčová slova:

Vimperk, česko-německé vztahy, německá příjmení, sémanticko-motivační kategorie, lingvistická analýza

ANOTATION

The bachelor thesis deals with the share of German surnames on the surnames of today's population of Vimperk. The thesis delineates the problematics of Czech-German relations, which influenced the city of Vimperk, and their effect on the contemporary structure of the czech and german surnames of the population. The work includes a material corpus containing German surnames of the current population of Vimperk and their analysis according to semantic-motivational categories.

Keywords:

Vimperk, czech-german relations, german surnames, semantic-motivational categories, linguistic analysis

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	6
ÚVOD	8
1. HISTORIE MĚSTA VIMPERK.....	9
1.1. Historie obyvatel města Vimperk	11
1.2. Zlatá stezka	11
1.3. České a německé školy ve Vimperku	15
1.4. Odsun Němců z Československa	16
1.5. Odsun Němců z Prachaticka a Vimperska.....	19
2. MATERIÁLOVÝ KORPUS, APLIKOVANÁ METODOLOGIE	22
3. NĚMECKÁ PŘÍJMENÍ OBYVATEL MĚSTA VIMPERK.....	24
4. PODÍL NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ NA PŘÍJMENÍCH SOUČASNÉ POPULACE MĚSTA VIMPERK.....	37
5. SÉMANTICKO-MOTIVAČNÍ KATEGORIE NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ V OBCI VIMPERK	39
5.1. Sémanticko-motivační kategorie – přehled.....	40
5.2. Zastoupení sémanticko-motivačních kategorií německých příjmení u obyvatel obce Vimperk	43
ZÁVĚR	58
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	59

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

adj. – adjektivum

aj. – a jiné

apel. – apelativum

apod. – a podobně

bav. – bavorský, bavorsky

cca – cirka

čes. – český, česky

GDPR – General Data Protection Regulation

hněm. – hornoněmecký, hornoněmecky

KJ – křestní jméno/jména

lat. – latinský, latinsky

lid. – lidový, lidově

luž. – lužickosrbský, lužickosrbsky

mj. – mimo jiné

MJ – místní jméno/jména

např. – například

nář. – nářeční

něm. – německý, německy

nhněm. – novohornoněmecký, novohornoněmecky

OJ – osobní jméno/jména

příjm. – příjmení

rak. – rakouský, rakousky

resp. – respektive

Sb. – sbírka zákonů

slov. – slovanský

souhl. – souhláska/souhlásky

srov. – srovnej

stol. – století

střdněm. – středodolnoněmecký, středodolnoněmecky

střhněm. – středohornoněmecký, středohornoněmecky

střlat. – středolatinský, středolatinsky

střněm. – středoněmecký, středoněmecky

sv. – svatý

švýc. – švýcarský, švýcarsky

tj. – to je

tzv. – takzvaný

vých. – východní

zejm. – zejména

žid. – židovský, židovsky

ÚVOD

Bakalářská práce zkoumá podíl německých příjmení na příjmeních dnešní populace města Vimperk. Je zde nastíněna historie města Vimperk, historie obyvatel města, které bylo v průběhu dějin ovlivňováno česko-německými vztahy, svou příhraniční polohou a v neposlední řadě také existencí *Zlaté stezky*. Práce také nabízí pohled na historii této obchodní cesty a konkrétně i na její vimperskou větev. Zmíněn je také aspekt odsunu Němců z Československa, který výrazně ovlivnil strukturu obyvatelstva nejen v příhraničních oblastech, ale i v celé zemi. Blíže je popsán odsun Němců z Prachaticka a Vimperska, který zásadním způsobem proměnil složení obyvatelstva v obci Vimperk, a tudíž i skladbu příjmení.

Bakalářská práce vychází z hypotézy, že podíl německých příjmení na příjmeních současné populace města Vimperk je vyšší než podíl celorepublikový. Tento předpoklad je založen na výše zmíněných aspektech, které jsou zkoumány v následujících kapitolách práce.

Cílem bakalářské práce je stanovit procentuální podíl německých příjmení na příjmeních současné populace obce Vimperk a zároveň rozdělit německá příjmení do sémanticko-motivačních kategorií, které určují etymologii jednotlivých příjmení. Základem pro výzkum německých příjmení ve městě Vimperk se stal seznam příjmení obyvatel Vimperka. Ten byl získán od *Městského úřadu Vimperk* a neobsahoval žádná další osobní data ani údaje o obyvatelích města Vimperk. Seznam příjmení obyvatel Vimperka byl dále studován za pomoci odborné literatury a byla z něj vybrána pouze příjmení německá nebo příjmení německého původu. Tak vznikl materiálový korpus obsahující pouze německá příjmení v obci Vimperk. Následně byla provedena analýza materiálového korpusu, jednotlivá německá příjmení byla zkoumána podle publikace Josefa Beneše *Německá příjmení u Čechů* (1998) a zařazena do jednotlivých sémanticko-motivačních kategorií.

Bakalářská práce byla vypracována v rámci projektu *Aus der Tradition in die Zukunft. Das sprachlich-literarische Erbe Ostbayerns und Südböhmens als Fokus universitärer Zusammenarbeit/Od tradice k budoucnosti. Jazykově-literární dědictví Východního Bavorska a jižních Čech jako fokus univerzitní spolupráce*, na kterém spolupracovaly Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Filozofická fakulta Univerzity Pasov v letech 2016-2019.

1. HISTORIE MĚSTA VIMPERK

Město Vimperk je přibližně 750 let staré. Nejstarší stopa pravěkého osídlení v oblasti Vimperka je datována kolem 5. století, tedy v době halštatské a laténské. Je možné, že zde také kdysi sídlili Keltové. V 7. a 8. století, kdy na jih Čech přicházejí Slované, byla však oblast Šumavy stále neosídlena, a to díky souvislým a neprostupným lesům. Na konci prvního tisíciletí ovšem začala fungovat obchodní stezka, později pojmenovaná jako *Zlatá stezka*. Šumavě se poté vyhnula i první vlna kolonizace, změna přišla až ve 2. tisíciletí.¹

Vznik hradu Vimperk je předmětem sporu dvou teorií. První teorie předpokládá, že se jedná o německou kolonizační osadu, která vznikla na území pánů z Bogenu v důsledku kolonizační činnosti mnichů z kláštera Windberg u Regensburgu. Hrad měl založit Albrecht III. z Bogenu v roce 1195. Teprve v polovině 13. století měl hrad přejít do vlastnictví pánů z Janovic. Tuto teorii se však nepodařilo prokázat listinnými podklady.

Druhá teorie pokládá oblast Vimperka za české kolonizační sídliště z poloviny 13. století a stavbu hradu připisuje Purkartovi z Janovic, který ho měl postavit v letech 1260-1263 na přímé nařízení krále Přemysla Otakara II. Tudíž se mělo jednat o hrad královský. Tato teorie se opírá o první písemnou zmínku o Vimperku z roku 1263, kdy je jméno *Burschardus de Wintherberc* uvedeno na seznamu svědků na listině vydané pražským biskupem Janem. V roce 1263 byl hrad Vimperk již prokazatelně postaven, jelikož nejstarší románsko-gotické části původního hradu jsou dobře datovatelné právě do poloviny 13. století. Hrad byl původně založen jako královský a Purkart z Janovic ho později získal do vlastního držení nebo mu byl udělen jako manství.²

Na samotném počátku dějin Vimperka stojí dvě významné osobnosti českého království – Přemysl Otakar II, král železný a zlatý, a Purkart z Vimperka, který dosáhl významné hodnosti nejvyššího pražského purkrabího.

Rod pánů z Janovic si Vimperk udržel více než sto let, s výjimkou krátkého vládnutí rodu Bavorů ze Strakonice. Za jeho panování došlo k založení mnoha obcí v okolí. V roce 1359 dostal Petr z Janovic od císaře Karla IV. v léno tři hrady, tři sídliště a 36 vesnic. Tato listina je pro většinu těchto obcí velmi důležitá, neboť je vůbec první písemnou zmínkou o nich. Ve 13. století byl vystavěn kostel sv. Bartoloměje, který je

¹ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 7.

² Tamtéž, s. 7-8.

druhou nejstarší stavbou ve Vimperku. Z roku 1365 pochází první zmínka o kostelu Navštívení Panny Marie na náměstí.³

V roce 1375 získal město Vimperk do zástavy bohatý pražský měšťan Jan Rotlev. Poté dostali Vimperk od krále Václava IV. v manství bratři z rodu Kaplířů ze Sulevic. Doba jejich panování je označována jako čas rozkvětu města, které zbohatlo z obchodu probíhajícího na *Zlaté stezce*. Navzdory tomu však muselo být město dvakrát obnoveno. Poprvé po dobytí a vypálení husity v roce 1422 nebo 1423. Podruhé po vpádu pasovských v roce 1468. V roce 1479 dosáhl Petr Kaplíř ze Sulevic povýšení Vimperka Vladislavem II. Jagelonským na město s právem vystavět opevnění a konat výroční trh. Opevnění bylo opravdu postaveno a z velké části se dochovalo dodnes.⁴

Petr Kaplíř odkázal panství roku 1494 Zdeňku Malovcovi z Chýnova, jehož syn Petr se roku 1547 zúčastnil stavovského odboje proti císaři, a za to dostal trest v podobě odnětí panství. Ferdinand I. Habsburský vlastnil panství šest let. Poté ho prodal Jáchymovi z Hradce, který ho o rok později prodal Vilémovi z Rožmberka.

Rožmberkové pokračovali v přestavbě hradu na zámek, která byla započata v roce 1530 a dokončena v roce 1560. Od roku 1565 vlastnil město Petr Vok z Rožmberka. V roce 1601 prodal Vok panství Volfovi Novohradskému z Kolovrat. Po něm panství převzal Jáchym, za jehož vlastnictví byl zámek v roce 1619 dobyt Mansfeldovým vojskem. Zámek byl vážně poškozen a bylo nutné ho obnovit. K jeho obnově došlo v letech 1622-1624, kdy bylo k zámku přistavěno nové křídlo. V roce 1630 byl Jáchym Novohradský z Kolovrat nucen panství prodat. Koupil ho Jan Oldřich z Eggenberka a Vimperk se na následujících 317 let dostal do knížecích rukou. Nejprve patřil Eggenberkům a poté Schwarzenberkům. V roce 1947 převzal schwarzenberské panství stát. Zámek je dnes majetkem státu ve správě Ministerstva životního prostředí ČR a jím zřizované Správy Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava.⁵

³ Tamtéž, s. 8-9.

⁴ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 9.

⁵ Tamtéž, s. 9-10.

1.1. Historie obyvatel města Vimperk

Středověký Vimperk byl především obchodním městem. Po zastavení obchodu se solí se většina obyvatel živila zemědělstvím nebo řemeslnou prací. Během 19. století se díky nástupu průmyslu zcela změnila struktura obyvatel. Kvůli rostoucímu objemu výroby se stavěly tovární budovy, především sklářské a tiskařské, a také levné byty pro zaměstnance. Do Vimperku se přistěhovalo mnoho dělníků zaměstnaných v místních firmách, což mělo zásadní vliv na počet obyvatel. V roce 1890 ve městě žilo 4 282 obyvatel, z toho 503 českých. V roce 1900 to bylo již 4 719 obyvatel, z toho 464 českých, a v roce 1910 zde přebývalo 5 253 obyvatel, z toho 582 českých. Tento vzestupný vývoj počtu obyvatelstva ukončila až první světová válka.⁶

Po vzniku republiky v roce 1918 se počet českých obyvatel zvýšil v souvislosti s příchodem českých úředníků. V roce 1921 žilo ve Vimperku 997 českých obyvatel, Němců zde bylo 3 842, v roce 1930 zde bylo 1 185 Čechů, Němců 3 638. Tento stav se naprosto změnil vlivem událostí mezi lety 1938 a 1946. Na začátku října 1938 Vimperk opustily stovky českých obyvatel. V roce 1940 žilo ve Vimperku 4 950 osob, z toho asi jen 270 Čechů, počátkem roku 1945 zde žilo 5 700 vesměs německých obyvatel.

V roce 1945 městem přešla vlna uprchlíků směřujících do Německa, kdy zde v dubnu roku 1945 pobývalo více než 10 000 lidí. Další razantní změna ve struktuře obyvatelstva nastala v souvislosti s odsunem německého obyvatelstva. Většina německých občanů musela Vimperk opustit a místo nich sem začali přicházet noví obyvatelé. Od té doby je Vimperk českým městem. V důsledku nacistického režimu zde byla zcela zničena i židovská komunita.

V roce 1947 bylo ve Vimperku 2 910 obyvatel, v roce 1961 to bylo 4 785. V roce 2001 mělo město 7 546 obyvatel.⁷

1.2. Zlatá stezka

Názvy *Zlatá stezka* a *Zlatá cesta* označují tři staré komunikace, které vedly z Německa do Čech a které překračovaly pohraniční lesy Šumavy a Českého lesa. První z nich vedla

⁶ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 11.

⁷ Tamtéž, s. 11-12.

z Norimberka přes Weiden, Tachov a Plzeň do Prahy. Druhá vedla z Pasova a Vilshofenu přes Grafenau do Kašperských Hor, Sušice a Klatov.

Nejvíce se však název *Zlatá stezka* používal v souvislosti se systémem obchodních cest, které od raného středověku spojovaly Pasov s českými zeměmi a po nichž proudila především sůl ze Solnohradska na sever. Název lze odvodit od bohatých zisků z dobře fungujícího obchodu na této cestě nebo také od jejího právního zabezpečení četnými panovnickými privilegii.⁸ První zmínka o *Zlaté stezce* pochází z roku 1263, kdy se tehdejší majitel Vimperka Bavor ze Strakonice dohodl s pasovským proboštem Jindřichem z Leubelfingu o zajištění bezpečnosti pro obchodníky na cestě z Vimperka do Pasova.⁹

Pasovská *Zlatá stezka* nesloužila pouze jako spojnice pro přepravu obchodního zboží. Byla také důležitým prostředkem pro předávání myšlenek, zkušeností a kulturních statků. Ve válečných dobách tudy také proudila vojska. Po stezce přicházeli kolonisté, kteří zaplnili liduprázdné pohraniční šumavské lesy. Od 13. do 16. století patřila *Zlatá stezka* k nejvýznamnějším spojnicím jižního Německa a stala se nejdůležitější tepnou vztahů s českými zeměmi.¹⁰

Nejvýznamnějšími městy na *Zlaté stezce* byly po celou dobu její existence Pasov a Prachatice. Vrcholu dosáhl zdejší obchod ve 13. a 14. století a po husitských válkách také v 16. století. Na počátku 18. století provoz na stezce zanikl a to kvůli následkům třicetileté války a také konkurenci „habsburské“ soli z Rakouska. Některé její části se poté začlenily do vznikající novověké silniční sítě. Úvozové cesty *Zlaté stezky* se však na mnoha místech dodnes dochovaly a lze je najít v lesnatých územích po obou stranách česko-německé hranice.¹¹

Systém *Zlaté stezky* sestával ve své konečné podobě ze tří hlavních větví. Ty byly dále doplněny různými spojkami, zkratkami, odbočkami a také „zakázanými cestami“. Všechny tři hlavní větve stezky společně vycházely z Pasova a na německém území se rozcházely různými směry do cílových měst v Čechách. První z těchto větví se nazývala *Dolní Zlatá stezka* a byla to nejstarší a nejvýznamnější část stezky. Doložena byla již od počátku 11. století a vedla z Pasova do Prachatic. Druhou větví byla *Střední Zlatá stezka*,

⁸ KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. Prachatice: Prachatické muzeum Prachatice, 2015, s. 9.

⁹ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 18.

¹⁰ KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. Prachatice: Prachatické muzeum Prachatice, 2015, s. 9.

¹¹ Tamtéž, s. 9-11.

kteřá byla doložena od počátku 14. století a spojovala Pasov s Vimperkem. *Horní Zlatá stezka* vznikla v polovině 14. století jako třetí větev *Zlaté stezky* a vedla z Pasova do Kašperských Hor.¹²

Vimperská větev *Zlaté stezky* vedla přes Hauzenberg a Hinterschmiding údolím Vltavy, pod ochranou hradu Kunžvart a přes Horní Vltavici a Solnou Lhotu do Vimperka.¹³ Tato větev stezky byla založena z důvodu stoupajícího obchodu na stezce, která tak byla stále více přetížena. Trasa do krátce předtím založeného Vimperka byla vybrána z důvodu jeho ideální polohy v široké chráněné kotlině nad údolím řeky Volyňky. Páni z Janovic měli o obchodní spojení Vimperka s Pasovem zájem, jelikož zde byla zřejmá jeho finanční a hospodářská výnosnost. Významná byla i politická a vojenská moc pánů z Janovic, kterou mohli nové trase zaručit. Dvacet let po této první zmínce pocházející ze 13. století již samostatná vimperská větev stezky existovala. První zpráva o tom pochází z roku 1312. Tehdejší majitel Vimperka, Bavor ze Strakonice, se v tomto roce dohodl s proboštem na biskupské pevnosti Oberhaus v Pasově Jindřichem z Leubelfingenu na společné ochraně obchodníků a obchodního provozu na cestě z Vimperka do Pasova. Tato opatření však bylo možné aplikovat pouze na stezku, která již několik let předtím fungovala. Proto lze založení vimperské větve *Zlaté stezky* předpokládat někdy kolem roku 1300. Od počátku 14. století do země z prostoru dnešního hraničního přechodu Strážný k Vimperku proudily karavany se solí a potkávaly se s karavanami táhnoucími z české země na jih k Dunaji do biskupského města Pasov.¹⁴

Karavany zde musely překonat jedny z největších a neobtížnějších stoupání na *Zlaté stezce*. To vedlo, spolu s rostoucím provozem, k naléhavé potřebě osídlených míst, kde by si karavany mohly odpočinout, přenocovat a zaopatřit koně. V první polovině 14. století došlo v úseku mezi zemskou hranicí a Vimperkem k založení několika sídlišť. V roce 1359 již v jižním předpolí Vimperka existují čtyři sídliště – *Pravětín*, *Skláře*, *Kláštorec* a *Solná Lhota*. Další sídliště vznikla před rokem 1359 na jih od horského sedla pod Boubínem – *Zátoň* a *Horní Vltavice*.¹⁵ Během 14. století provoz na nové větvi *Zlaté stezky* neustále rostl. Na sklonku 14. století došlo k omezení provozu na této větvi *Zlaté stezky*, a to kvůli sporu mezi prachatickými měšťany a provozovateli sousedních větví stezky. Také období husitských válek nebylo obchodu na *Zlaté stezce* nijak nakloněno.

¹² Tamtéž, s. 9.

¹³ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 18.

¹⁴ KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. Prachatice: Prachatické muzeum Prachatice, 2015, s. 22-23.

¹⁵ Tamtéž, s. 23-24.

Provoz a ruch na vimperské větvi značně poklesly. V době pohusitské se však obchod znovu obnovil. Následovala vláda českého krále Jiřího z Poděbrad, která opět přinesla války, a tak se *Zlatá stezka* částečně stala vojenskou spojovací komunikací.¹⁶ V roce 1479 se však provoz na vimperské větvi vrací opět do předválečného stavu. Obchod na *Zlaté stezce* znovu nabral velký rozmach, a ten potom pokračoval po celé 16. století.¹⁷

V roce 1554 se vimperská větev stezky dostala pod vládu Rožmberků a druhá polovina 16. století se pro *Zlatou stezku* stala obdobím největšího rozmachu. Na sklonku vlády Rožmberků se však situace pro solný obchod na *Zlaté stezce* nevyvíjela dobře. Pasovská sůl získala konkurenci v podobě soli bavorských vévodů a rakouské soli. Také třicetiletá válka přinesla pro obchod značné komplikace, kdy zde provoz značně poklesl a stezka se opět stala spojovací a zásobovací linií pro bojující armády.¹⁸

Na přelomu 17. a 18. století provoz na *Zlaté stezce* pozvolna vyhasínal. Důvodem byla třicetiletá válka, která zapříčinila dlouhé přerušení kontaktů. Hlavní příčinou však byla politická moc Habsburků a jejich prosazení monopolu na dovoz rakouské soli do českých zemí. To vedlo na počátku 18. století ke konci dovozu pasovské soli do Čech, a tedy i ke konci provozu na *Zlaté stezce*.¹⁹

Novou budoucnost pro stezku znamenal silniční patent královny Marie Terezie z roku 1756. Bývalá vimperská větev *Zlaté stezky* byla přijata mezi komerční a hlavní silnice Českého království. Mezi lety 1812-1824 vznikl přibližně na místě bývalé vimperské větve příslušný úsek nové silnice do Pasova směřující z Prahy přes Strakonice, Volyni a Vimperk ke státní hranici a poté dále do Bavorska. V 19. století tato silnice sloužila především k vývozu a dovozu zboží mezi Čechami a Bavorskem. Svému účelu slouží silnice dodnes, kdy v 21. století představuje jediné silniční spojení České Republiky s Bavorskem přes střední Šumavu.²⁰

¹⁶ Tamtéž, s. 24-25.

¹⁷ Tamtéž, s. 25.

¹⁸ KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. Prachatice: Prachatické muzeum Prachatice, 2015, s. 27-29.

¹⁹ KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. Prachatice: Prachatické muzeum Prachatice, 2015, s. 30-31.

²⁰ Tamtéž, s. 32.

1.3. České a německé školy ve Vimperku

Historie školství ve Vimperku sahá téměř až do 14. století. V roce 1869 se ve Vimperku nacházela německá pětitřídní smíšená obecná škola, která využívala prostory tzv. staré školy na náměstí, kde byly umístěny čtyři třídy. Řídícím učitelem byl Franz Langhans. V roce 1874 byla v Jungwirthově domě v Rožmberské ulici otevřena chlapecká měšťanská škola, ale tyto prostory škole příliš nevyhovovaly, proto vznikla nová školní budova. Ta byla otevřena 19. září 1886. Tato chlapecká škola byla taktéž vedena ředitelem Franzem Langhansem.

V letech 1897-1899 byla vedle městského parku postavena další školní budova pro německou dívčí měšťanskou školu, která se do té doby nacházela ve staré škole na náměstí.²¹

České menšinové školství vzniklo až počátkem 20. století. Místní odbor *Národní jednoty pošumavské* dlouho usiloval o zřízení české menšinové školy, aby zabránil posílání českých dětí do škol německých. Vznik české školy byl doprovázen spory o pozemky, které musely být rozhodnuty až *Nejvyšším správním soudem* ve Vídni. Díky tomu byla česká mateřská škola otevřena až v roce 1909.²²

V srpnu 1930 byla naproti mateřské škole otevřena samostatná česká škola měšťanská, která později převzala i žáky školy obecné a získala název *Masarykova česká obecná a občanská škola*. Ředitelem školy byl Jan Fiala, který ji vedl do roku 1938.

1. září 1936 byla ve Vimperku otevřena další česká škola, a to soukromá dvouletá škola obchodní, která se v roce 1937 přestěhovala do nově adaptovaného domu na Pražské ulici.

České vyučování ve Vimperku skončilo obsazením města německými vojsky v roce 1938. Obecná a občanská škola se přestěhovala do Čkyně, obchodní do Volyně.²³

V posledních měsících války se všechny školní budovy proměnily v lazarety. Po osvobození města Američany byly školy opět uvolněny a v některých budovách byla obnovena česká výuka. Obchodní škola se do Vimperka vrátila v roce 1947 jako veřejná škola pod názvem *Obchodní akademie*.²⁴

²¹ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 31-32.

²² Tamtéž, s. 32-33.

²³ HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007, s. 33.

²⁴ Tamtéž, s. 33-34.

1.4. Odsun Němců z Československa

Česko-německé vztahy byly vždy vztahy zakládající se na asymetrii. Byly to vztahy definované jako vztahy mezi slabším a silnějším subjektem, které spolu musí vycházet, protože spolu sousedí. Německo bylo a je osmkrát početnější a rozlohou šestapůlkrát větší zemí než Česká republika a vždy bylo hospodářsky vyspělejší. Mezi oběma státy fungovala rozvinutá integrace, která dovolovala vzájemné politické ovlivňování. I přes to se však politiky obou států dostávaly v minulosti poměrně často do konfliktů. Z těchto konfliktů se potom v českých zemích vytvořily dvě základní polohy vztahů mezi Čechy a Němci. První z nich byly vztahy kooperativní, mezi které se řadila např. epocha posledních Přemyslovců nebo éra Karla IV. Druhá poloha česko-německých vztahů byly naopak vztahy konfrontační, mezi něž řadíme právě vývoj vztahů mezi Čechy a Němci v 1. polovině 20. století.²⁵

Skladba německého obyvatelstva byla na konci války na území Československa velmi pestrá. Jednalo se především o starousedlíky v českých zemích, na Slovensku a Zakarpatské Ukrajině. Také se zde zdržovali říšští Němci, kteří v Československu žili ještě před Mnichovskou dohodou nebo se přistěhovali po záboru pohraničí a během okupace. Také zde žilo mnoho osob z Německa ukrývajících se před bombardováním. Zvláštní skupinu obyvatelstva tvořili také Rakušané, příslušníci slovanských národů hlásících se k Německu a němečtí židé, kteří přežili nacistickou okupaci.²⁶ Počet Němců pobývajících na konci války na československém území je obtížné stanovit, jelikož neexistují žádné přesné evidence. Podle statistiky vydaných potravinových lístků žilo v Sudetech na počátku května 1945 na 3 325 000 lidí, z toho asi 600 000 Čechů a příslušníků jiných národností. Němců tedy bylo asi 2 275 000.²⁷

Chování okupační moci a události konce posledních válečných měsíců posilovaly na české straně obecnou averzi k Němcům. Jedním z nejzávažnějších faktorů zvyšování protiněmeckých nálad byly železniční transporty vězňů a válečných zajatců ze zrušených koncentračních táborů a německé teroristické akce proti českému povstání. Postupně vycházely najevo děsivé skutečnosti z každodenní reality nacistických koncentračních

²⁵ FAJMON, Hynek a Kateřina HLOUŠKOVÁ, ed. *Konec soužití Čechů a Němců v Československu: sborník k 60. výročí ukončení II. světové války*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 5-6.

²⁶ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia – Naše vojsko, 1991, s. 53.

²⁷ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002, s. 198.

táborů. Také chování většiny sudetských Němců v posledních fázích války nepřispívalo ke zmírnění protiněmeckých nálad, kdy drtivá část sudetských Němců zůstávala nadále věrná nacistické ideologii.²⁸

Osudy německého obyvatelstva na území Československa zpečetily především závěry konference šéfů vlád zemí *velké trojky* – tedy USA, Velké Británie a SSSR, která se konala v Postupimi ve dnech 17. července – 2. srpna 1945. Vítězné mocnosti, které v různých modifikacích zastávaly názor, že by k transferu Němců mělo dojít v případě, že to bude v principu uznáno za žádoucí, přistoupily nakonec v Postupimi na polské a české požadavky. Otázka vysídlení Němců z tzv. německých východních území, Polska, Československa a Maďarska, byla projednána na plenárních zasedáních 21. – 25. července.²⁹

Samotný odsun byl složitým a vnitřně diferencovaným procesem. Jako první je uváděna evakuace z území ohrožených válkou, kdy byly ženy a děti karpatských Němců evakuováni na území protektorátu. Další fází byl útěk před frontou z bombardovaných oblastí nebo také útěk z obav před pronásledováním. Této možnosti ovšem mnoho německých starousedlíků nevyužilo. Nejznámějším případem je odjezd všech nacistických funkcionářů z Ústí nad Labem v noci ze 7. na 8. května. Další částí je tzv. *divoký odsun*, který je nutné nazvat vyháněním. České obyvatelstvo reagovalo na změny vzedmutou emocionalitou. Jednou z jejich nejvýraznějších složek bylo vzepjaté nacionální cítění či „nacionální radikalismus“. Již 15. května 1945 byl vydán rozkaz k *vykázání všech Němců z území historických hranic*.³⁰ O měsíc později byla československá armáda vládním usnesením pověřena prováděním opatření k zajištění nacistických zločinců a k odsunu německého obyvatelstva.³¹

Ve vládním nařízení z 5. května 1945 a dekretu prezidenta republiky č. 5 Sb. z 19. května 1945 byli Němci prohlášeni za státně nespolehlivé obyvatelstvo. Němci museli nosit viditelné označení, zpravidla bílou pásku s písmenem N. Němci, kteří byli před válkou československými občany, byli zbaveni volebního práva, vyloučeni z výkonu veřejných služeb a nesměli sloužit v armádě. Také byla omezena možnost uzavírat smíšená česko-německá manželství. Z veřejného života byla němčina vytlačována. Bylo

²⁸ Tamtéž, s. 201-202.

²⁹ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia – Naše vojsko, 1991, s. 90-91.

³⁰ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002, s. 203-204.

³¹ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002, s. 204-205.

zakázáno používat pojem *Sudety*. V pohraničí byl zakázán volný pohyb osob německé národnosti. Němci měli také určeny hodiny pro nákup v obchodech. Pro německé obyvatelstvo byla vyhlášena všeobecná pracovní povinnost. Kvalifikovaní dělníci a zemědělci zůstávali zpravidla pracovat na svých dosavadních místech. Mnozí profesionálně nevyhranění obyvatelé byli však z bydlišť posíláni na práci do jiných míst. Proto často docházelo k roztržení rodin. K rozdělování rodin však vedly i jiné příčiny. Řada Němců, převážně aktivních nacistů, byla – stejně jako ve všech okupačních zónách v Německu – ihned po osvobození internována. V Československu vzniklo 1 215 internačních táborů, 846 pracovních a kárných středisek a 215 věznic.³²

Excesy „revolučního chování“ se projevovaly i v provádění samotného odsunu. Obyvatelé vesnic a měst byli často přinuceni ve velmi krátké době sbalit nejnnutnější věci a opustit domov. Mezi povolené věci patřilo zavazadlo o váze 30-60 kilogramů, obsahující limitovaný počet osobních věcí, potraviny na 3-7 dní a finanční hotovost do výše nejvíce 1 000 říšských marek, mnohdy však i méně. Bylo zakázáno brát si s sebou vkladní knížky, větší finanční částky, cenné papíry, šperky a řadu dalších cenných věcí. Němečtí obyvatelé byli soustředěni na určitém místě a podle okolností pěšky nebo pomocí dopravních prostředků transportováni na německé území. První odsuny z Čech směřovaly především do sovětského okupačního pásma, odsuny z jižní Moravy potom na území Rakouska.³³

Organizovaný odsun německé menšiny z Československa spadá do období od podzimu 1945 do jarních měsíců roku 1947. Oficiálně byl transfer německého obyvatelstva ukončen v říjnu 1946,³⁴ v menším měřítku se však realizoval ještě v následujících čtyřech letech. Během roku 1947 stále odjížděly do amerického i sovětského okupačního pásma vlaky s rodinnými příslušníky již dříve odsunutých osob. Na konci tohoto roku se uskutečnila i tzv. *Akce Rakousko*, během níž odešlo během tří let z ČSR přes Rakousko do Švédska asi 2 000 kvalifikovaných německých dělníků.³⁵

V důsledku zastavení hromadného odsunu Němců se v 1948 ukazovala jako reálná perspektiva, že v republice i nadále zůstane německá menšina. Od začátku tohoto roku se pokračovalo v přemísťování části německého obyvatelstva z pohraničí do vnitrozemí. Důvodem byla jak snaha využít německou pracovní sílu tam, kde byl

³² Tamtéž, s. 205-206.

³³ Tamtéž, s. 206-207.

³⁴ Tamtéž, s. 211.

³⁵ BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002, s. 215.

nedostatek českých zaměstnanců, tak i záměr rozptýlit Němce a urychlit jejich asimilaci.³⁶

Během organizovaného i neorganizovaného odsunu německých obyvatel odešlo z Československa kolem 2 916 000 obyvatel.³⁷ V roce 1950 byl obecný podíl německého obyvatelstva v českých zemích 1,8 %.³⁸

1.5. Odsun Němců z Prachaticka a Vimperska

Okres Prachatice se do roku 1947 skládal ze čtyř soudních okresů – Prachatice, Vimperk, Netolice a Volary.³⁹ Podle sčítání lidu se zde v roce 1930 nacházelo 85 602 obyvatel, z toho cca 38 000 Němců. Po německém záboru v roce 1938 žilo na odtrženém území 38 416 německých obyvatel.⁴⁰

Z území prachatického okresu bylo od 3. března 1946 do 21. listopadu 1946 vypraveno 23 transportů německých obyvatel, v jejichž rámci bylo odsunuto kolem 26 000 osob. Dle předpokladů zhruba 10 000 německých obyvatel opustilo Československo nelegálně.⁴¹ Poslední kombinovaný transport byl z okresu vypraven 21. listopadu 1946 již po oficiálním ukončení odsunu.⁴² Po skončení transportů zůstalo v prachatickém okresu asi 2 000 Němců.⁴³

Odsun Němců z prachatického okresu je označován za *relativně pokojný*.⁴⁴ Dle zprávy Národního výboru v Prachaticích pro Ministerstvo vnitra ČSR byla v okrese

³⁶ STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia – Naše vojsko, 1991, s. 358.

³⁷ HONSOVÁ, Tereza. *Osidlování okresu Prachatice po roce 1945*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 15.

³⁸ KOUTNÁ, Jana. K organizovanému vystěhování osob německé národnosti z okresu Prachatice do vnitrozemí v letech 1947-1949. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice: Prachatické muzeum, 2005-2006, roč. 12-13, s. 93.

³⁹ SOUMAR, Tomáš. *Prachaticko v letech 1938-1948*. Plzeň, 2000. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra historie, s. 8.

⁴⁰ KOUTNÁ, Jana. K organizovanému vystěhování osob německé národnosti z okresu Prachatice do vnitrozemí v letech 1947-1949. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice: Prachatické muzeum, 2005-2006, roč. 12-13, s. 15.

⁴¹ HONSOVÁ, Tereza. *Osidlování okresu Prachatice po roce 1945*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 15.

⁴² SOUMAR, Tomáš. *Prachaticko v letech 1938-1948*. Plzeň, 2000. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra historie, s. 82.

⁴³ HONSOVÁ, Tereza. *Osidlování okresu Prachatice po roce 1945*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 15.

⁴⁴ HONSOVÁ, Tereza. *Osidlování okresu Prachatice po roce 1945*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 15.

zřízena tři sběrná střediska, a to v Prachaticích, Volarech a ve Vimperku. Dále byl ve zprávě uveden počet 4 000 uprchlíků nacházejících se volně na území okresu.⁴⁵

Národnostně smíšený soudní okres Vimperk zahrnoval 33 obcí, z nichž 13 bylo zcela německých. Národnostní hranice vedla okrese tak, že se zde téměř nevyskytovaly smíšené obce. Výjimkou byl samotný Vimperk, považovaný za kulturní a spolkové středisko s hlavním průmyslovým potenciálem. V roce 1930 zde žilo 1 185 českých obyvatel z celkového počtu 4 939.⁴⁶ Na konci války bylo ve Vimperku pouze zhruba 160 českých obyvatel a naproti tomu přes 5 000 obyvatel německé národnosti.⁴⁷ Dále se zde nacházelo přes 1 500 uprchlíků.⁴⁸

Jako odbavovací prostor pro německé obyvatele určené k odsunu sloužil ve Vimperku nejprve *Hotel Centrál* a jejich majetek byl shromažďován ve *Schwarzenberském pivovaru*. Až v létě 1946 vzniklo ve Vimperku sběrné středisko,⁴⁹ které se nacházelo ve dvou budovách. Jednalo se o budovu bývalé obchodní školy a o továrnu firmy Steinbrener, tzv. *sv. Annu*. Později se část střediska přesunula z budovy školy do další budovy továrny, tzv. *sv. Jana*.⁵⁰ Podle materiálů archivovaných ve Státním okresním archivu Prachatice, bylo ze sběrného střediska ve Vimperku mezi 27. květnem a 8. říjnem 1946 odsunuto 7 114 osob.⁵¹ Sběrné středisko ve Vimperku ukončilo svou činnost 10. října 1946.⁵²

První transport z Vimperka se uskutečnil 10. března 1946 a celkem zde proběhlo 6 transportů.⁵³ Poslední klasický transport byl z Vimperka vypraven 10. října 1946 a dopravil do Řezna 1 216 Němců.⁵⁴ V prosinci 1946 se ve Vimperku nacházelo ještě 305

⁴⁵ SMETÁKOVÁ, Andrea. *Odsun německé menšiny z Prachaticka po 2. světové válce*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, s. 26.

⁴⁶ LEHEČKOVÁ, Vladislava. *Okres Prachatice po roce 1945*. Brno, 2006. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav, s. 13.

⁴⁷ ŽELEZNÁ, Kateřina. *Vimperk v období 1945-1968*. Plzeň, 2018. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 8.

⁴⁸ Tamtéž, s. 11.

⁴⁹ Tamtéž, s. 12.

⁵⁰ SMETÁKOVÁ, Andrea. *Odsun německé menšiny z Prachaticka po 2. světové válce*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, s. 30.

⁵¹ Fond ONVP – referát národní bezpečnosti, Internační tábor a sběrné středisko Vimperk – organizace, provoz, likvidace, seznamy a evidence osob, 1945-1948, SOkA Prachatice, karton 114, sign. VII/4d/11.

⁵² Tamtéž, s. 31.

⁵³ ŽELEZNÁ, Kateřina. *Vimperk v období 1945-1968*. Plzeň, 2018. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra historie, s. 11.

⁵⁴ SMETÁKOVÁ, Andrea. *Odsun německé menšiny z Prachaticka po 2. světové válce*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd, s. 43.

Němců, kteří měli být odsunuti následující jaro.⁵⁵ Cílovými stanicemi pro takto odsunuté Němce byly Mnichov – Allach, Leonberg, Řezno, Augsburg, Heidelberg a Dachau.⁵⁶

Dopad odsunu Němců na národnostní složení obyvatelstva byl ve Vimperku výrazný. V roce 1950 se v okrese Vimperk přihlásilo k německé národnosti 648 osob z celkového počtu 21 959. V roce 1961 uvedlo německou národnost 770 osob.⁵⁷

V současnosti má město Vimperk 7 353 obyvatel (k 1. 1. 2019).⁵⁸ Dle webu *odhadonline.cz* je 92,67 % obyvatel národnosti české a pouhých 0,74 % obyvatel se hlásí k národnosti německé.⁵⁹

⁵⁵ Tamtéž, s. 44.

⁵⁶ SOUMAR, Tomáš. *Prachaticko v letech 1938-1948*. Plzeň, 2000. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra historie, s. 82.

⁵⁷ KOUTNÁ, Jana. K organizovanému vystěhování osob německé národnosti z okresu Prachatice do vnitrozemí v letech 1947-1949. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice: Prachatické muzeum, 2005-2006, roč. 12-13, s. 93-94.

⁵⁸ VIMPERK. O městě Vimperk. Vimperk.cz [online]. ©2005-2019 [cit. 2019-02-17].

Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/cz/o-meste-vimperk/77/>

⁵⁹ ODHADONLINE. Statistické informace: Vimperk (okr. Prachatice). Odhadonline.cz [online]. ©2008-2019 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://www.odhadonline.cz/odhad-statistika-kriminalita-nezamestnanost-prumerna-mzda-nemoci-znalecky-posudek-odhadce-znalec-obec-vimperk-okr-prachatice/>

2. MATERIÁLOVÝ KORPUS, APLIKOVANÁ METODOLOGIE

Korpus německých příjmení ve Vimperku jsem zpracovala na základě seznamu příjmení obyvatel obce Vimperk poskytnutém Městským úřadem Vimperk. Zajistit tento seznam bylo obtížné, jelikož jméno včetně příjmení je dle *Obecného nařízení na ochranu osobních údajů* neboli *GDPR* definováno jako obecný osobní údaj.⁶⁰ Nakonec se mi ho podařilo získat ve spolupráci s vedoucí odboru vnitřních věcí Městského úřadu Vimperk paní Ing. Janou Schererovou. Od ní jsem dostala soupis příjmení obyvatel Vimperka bez jakýchkoliv dalších osobních údajů a dat. Tento seznam příjmení vznikl v září roku 2018.

Následně jsem seznam příjmení obyvatel Vimperka porovnávala s odbornou literaturou. Ze seznamu jsem na základě studia odborných publikací vybrala pouze německá příjmení nebo příjmení německého původu. Tím vznikl materiálový korpus, který zahrnuje německá příjmení obyvatel města Vimperk. S tímto korpusem německých příjmení jsem dále pracovala v následujících kapitolách, kdy jsem zjišťovala celkový současný počet obyvatel ve Vimperku a celkový počet obyvatel Vimperka v době vzniku mého korpusu. Dalším krokem bylo stanovení celkového počtu jednotlivých příjmení ve Vimperku a celkového počtu příjmení německých. Na základě těchto dat jsem nakonec vypočítala celkový počet nositelů německých příjmení a také procentuální zastoupení německých příjmení ve Vimperku. Nakonec jsem německá příjmení roztřídila dle sémanticko-motivačních kategorií a uvedla původ jednotlivých německých příjmení a další informace.

Hlavním dílem, se kterým jsem pracovala, byla publikace Josefa Beneše *Německá příjmení u Čechů* (1998).⁶¹ Další knihy, z nichž jsem čerpala, byly *Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung* Rosy a Volkera Kohlheimových (2000),⁶² *Atlas der Familiennamen von Bayern* od Huberta Klausmanna (2009),⁶³ *Lexikon österreichischer Familiennamen* od Marie Hornungové (1989)⁶⁴ a *Das große Buch der Familiennamen* Horsta Naumanna (1994).⁶⁵

⁶⁰ GDPR. GDPR. Co považuje GDPR za osobní údaje. GDPR.cz [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/osobni-udaje/>

⁶¹ BENEŠ, Josef. *Německá příjmení u Čechů*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998.

⁶² KOHLHEIM, Rosa a Volker KOHLHEIM. *Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung*. Mannheim: Dudenverlag, 2000.

⁶³ KLAUSMANN, Hubert. *Atlas der Familiennamen von Bayern*. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2009.

⁶⁴ HORNUNG, Maria. *Lexikon österreichischer Familiennamen*. St. Pölten: Niederösterreichisches Pressehaus, 1989.

⁶⁵ NAUMANN, Horst. *Das grosse Buch der Familiennamen: Alter, Herkunft, Bedeutung: mit Unterstützung der Gesellschaft für deutsche Sprache*. Niedernhausen/Ts: Falken, 1994.

Nejvíce německých příjmení, resp. příjmení s německým původem, jsem našla v publikaci *Německá příjmení u Čechů* Josefa Beneše (1998), kdy jsem příjmení ze svého korpusu porovnála s rejstříkem ve 2. svazku této publikace. Zde jsem našla 336 německých příjmení z celkového počtu 366 příjmení uvedených v mém seznamu.

V publikaci *Duden Familiennamen* (2000) jsem našla 25 příjmení, v atlasu *Atlas der Familiennamen von Bayern* (2009) pouze jedno jméno a stejně tak v rakouském *Lexikon österreichischer Familiennamen* (1989). Velká část příjmení se v odborné literatuře opakovala.

3. NĚMECKÁ PŘÍJMENÍ OBYVATEL MĚSTA VIMPERK

Na základě již zmíněného seznamu příjmení obyvatel města Vimperk jsem podle odborné literatury vyřídila německá příjmení uvedená v následující tabulce. Ke každému příjmení je vždy uveden i počet jeho nositelů. Příjmení jsou uvedena v maskulinním tvaru. Pokud je však v seznamu obyvatel Vimperka zastoupena pouze ženská nositelka příjmení, je v tabulce uveden femininní tvar příjmení.

Město Vimperk mělo k 1. 1. 2019 7 353 obyvatel. Seznam příjmení poskytnutý Městským úřadem ve Vimperku vznikl v září 2018 a uvádí 7 018 obyvatel. Můžeme tedy vidět, že počet obyvatel se od té doby zvýšil o 335.

V září 2018 byl celkový počet příjmení ve Vimperku **1 653**. Z toho bylo **366** příjmení německých. Celkový počet osob s německým příjmením je **1 395**. **Německá příjmení tedy tvoří 19,88 % všech příjmení dnešní populace obce Vimperk.**

Německá příjmení ve Vimperku a jejich počet

	Příjmení	Počet nositelů příjmení
1.	Adam	1
2.	Albrechtová	2
3.	Ascherl	2
4.	Babor	2
5.	Bajer	4
6.	Bassermann	4
7.	Bauer	12
8.	Bayer	2
9.	Beck	5
10.	Berger	1
11.	Bergl-Duka	1
12.	Berka	4
13.	Bernard	4
14.	Beutelbergerová	1
15.	Beutlová	1

16.	Beyvl	2
17.	Bille	4
18.	Böhmová	1
19.	Braunová	3
20.	Brautferger	3
21.	Brom	1
22.	Bubal	3
23.	Bublík	2
24.	Bubrle	4
25.	Buchar	3
26.	Buchtela	1
27.	Bürger	2
28.	Buřt	2
29.	Cais	16
30.	Candra	2
31.	Cmunt	3
32.	Čepičková Šůsová	1
33.	Denková	1
34.	Eckert	3
35.	Edl	2
36.	Eigner	9
37.	Emmich	3
38.	Engl	3
39.	Faber	2
40.	Fafł	1
41.	Fajfrová	1
42.	Felbábová	1
43.	Felgrová	1
44.	Fencl	2
45.	Fendrich	9

46.	Fenyk	2
47.	Ficenec	1
48.	Fidler	2
49.	Fikar	2
50.	Fischer -Militaru	2
51.	Fišer	5
52.	Flachs	5
53.	Fléglová	1
54.	Fleischmann	12
55.	Foltýn	2
56.	Frait	1
57.	Francek	5
58.	Franková	2
59.	Frej	1
60.	Frič	5
61.	Fridrich	4
62.	Fritzová	1
63.	Fröhlichová	1
64.	Frühauf	1
65.	Frydrych	1
66.	Fuchs	8
67.	Fuksa	2
68.	Fürbach	1
69.	Gabauer	9
70.	Gaier	4
71.	Gálová	3
72.	Gebhartová	1
73.	Geier	2
74.	Gerlachová	1
75.	Glos	2

76.	Goll	3
77.	Grabmüller	5
78.	Grasser	5
79.	Gregor	5
80.	Gulich	6
81.	Güntherová	2
82.	Habart	4
83.	Hackl	1
84.	Hainzinger	1
85.	Keclík	3
86.	Hais	1
87.	Hakl	2
88.	Hána	2
89.	Handrejch	2
90.	Hanko	15
91.	Hanousek	3
92.	Hanus	6
93.	Hanzák	1
94.	Hanzal	5
95.	Hanzlíček	4
96.	Hanžl	11
97.	Harant	6
98.	Haubelt	4
99.	Havrdová	4
100.	Heider	6
101.	Heidrová	2
102.	Heindlová	1
103.	Hejna	4
104.	Hendrych	6
105.	Herc	4

106.	Hercik	2
107.	Herden	2
108.	Hermanová	1
109.	Hikl	3
110.	Himmel	3
111.	Hödl	2
112.	Höhneová	4
113.	Hochwalderová	1
114.	Hojdar	4
115.	Hojdekr	7
116.	Holc	5
117.	Honková	1
118.	Honza	3
119.	Hörmann	3
120.	Hozmanová	2
121.	Hullová	1
122.	Hurt	5
123.	Hyka	2
124.	Chren	4
125.	Igler	3
126.	Jakl	3
127.	Jerling	4
128.	Jonáš	5
129.	Juha	2
130.	Jungvirt	17
131.	Jungwirth	1
132.	Kačer	4
133.	Kajerová	1
134.	Kaman	3
135.	Kašpar	15

136.	Kavan	6
137.	Keller	2
138.	Kelnar	2
139.	Ketzer	2
140.	Klas	7
141.	Kleinová	1
142.	Klement	6
143.	Klířová	1
144.	Kloc	5
145.	Knoblau	1
146.	Kobr	5
147.	Kodrle	3
148.	Kolafa	7
149.	Koller	5
150.	Kolman	6
151.	Kopf	20
152.	Kortus	10
153.	Košnar	6
154.	Kothera	4
155.	Kraml	24
156.	Krebs	3
157.	Krečmer	4
158.	Kres	2
159.	Krist	3
160.	Kritschová	1
161.	Kübelbeck	4
162.	Kunc	6
163.	Kuncl	10
164.	Kurz	10
165.	Kutheil	8

166.	Kyznar	4
167.	Lang	10
168.	Lebl	2
169.	Lenc	14
170.	Lexová	1
171.	Lindauer	6
172.	Linhart	1
173.	Luderová	1
174.	Maier	3
175.	Majer	5
176.	Manová	1
177.	Mára	1
178.	Markesová	3
179.	Matheisl	7
180.	Matyáš	2
181.	Matys	1
182.	Maurerová	1
183.	Mauric	10
184.	Mayer	2
185.	Meisl Paulíková	1
186.	Mey	1
187.	Mígl	3
188.	Miklas	6
189.	Mitáš	2
190.	Molek	1
191.	Mottl	1
192.	Mottl	1
193.	Müller	4
194.	Nachtigalová	1
195.	Nachtmannová	1

196.	Neumannová	2
197.	Neuvirthová	1
198.	Neyland	1
199.	Ofnerová	1
200.	Olt	4
201.	Pajerová	1
202.	Pankratz	15
203.	Panýrek	2
204.	Pasauer	2
205.	Paulík	1
206.	Pavel	4
207.	Pechlát	10
208.	Pek	14
209.	Pelcmanová	2
210.	Pergler	2
211.	Perman	6
212.	Pešková	14
213.	Pešl	12
214.	Petschová	1
215.	Pfeferová	1
216.	Pfeffer	2
217.	Pfeiferová	4
218.	Pflanzer	5
219.	Pichler	2
220.	Pielmeier	1
221.	Pikl	3
222.	Pils	2
223.	Pinkeová	1
224.	Pitel	3
225.	Ploss	1

226.	Polner	2
227.	Popek	1
228.	Praizler	4
229.	Prajerová	1
230.	Presl	21
231.	Probst	12
232.	Prokeš	7
233.	Prouza	2
234.	Pubal	3
235.	Půbal	14
236.	Rabenbauer	1
237.	Rajlich	2
238.	Rálková	1
239.	Ranglová	1
240.	Rapant	3
241.	Raška	2
242.	Reidingerová	1
243.	Reichart	3
244.	Reichman	6
245.	Reinold	2
246.	Reisingerová	1
247.	Remišová	1
248.	Rennerová	1
249.	Riederer	5
250.	Riedl	2
251.	Riesingerová	1
252.	Richter	1
253.	Robl	13
254.	Rod	31
255.	Rott	2

256.	Rücker	3
257.	Russ	4
258.	Ryneš	2
259.	Rypl	1
260.	Sajfrt	4
261.	Sarauer	2
262.	Sellner	4
263.	Selner	3
264.	Schererová	1
265.	Scheurer	1
266.	Schiessl	1
267.	Schindler	2
268.	Schmidt	1
269.	Schneedörflerová	1
270.	Schön	1
271.	Schreckinger	8
272.	Schröder	6
273.	Schrötter	3
274.	Schubert	4
275.	Schuh	1
276.	Schwamberger	12
277.	Schwarz	6
278.	Schwinger	4
279.	Siglová	1
280.	Sigmund	4
281.	Simet	5
282.	Singerová	1
283.	Sitter	6
284.	Solar	3
285.	Spiegel	4

286.	Steinbach	3
287.	Steinbrenner	5
288.	Stolz	3
289.	Symon	3
290.	Sýs	11
291.	Šedlbauer	2
292.	Šejna	3
293.	Šenold	2
294.	Šikýř	1
295.	Šindler	8
296.	Šlégr	3
297.	Šlemar	8
298.	Šmíd	4
299.	Šnebergerová	1
300.	Šnejdarová	1
301.	Šochmanová	1
302.	Špindlerová	2
303.	Špringel	2
304.	Šromová	1
305.	Štefan	3
306.	Štefcová	2
307.	Šteffl	7
308.	Štindlová	1
309.	Štolc	2
310.	Štreithofer	2
311.	Štrobl	3
312.	Štumbauer	3
313.	Štumpa	2
314.	Švábek	3
315.	Švarc	14

316.	Tauschová	1
317.	Taušová	1
318.	Terš	3
319.	Tetour	5
320.	Tischler	6
321.	Tobisch	11
322.	Toncar	7
323.	Toth	3
324.	Toušl	9
325.	Trochta	2
326.	Trollerová	1
327.	Trůblová	1
328.	Tumpachová	1
329.	Tušl	5
330.	Tyc	3
331.	Uhlík	7
332.	Ulč	2
333.	Ulman	2
334.	Ulrychová	1
335.	Vágner	3
336.	Vachel	2
337.	Vais	2
338.	Valtová	1
339.	Vastl	5
340.	Venclík	8
341.	Vincík	7
342.	Vinš	4
343.	Vinter	3
344.	Vintr	5
345.	Volf	4

346.	Volman	2
347.	Wagner	5
348.	Walter	4
349.	Waltman	4
350.	Weber	1
351.	Weingart	2
352.	Wetter	2
353.	Willmann	4
354.	Wimmerová	1
355.	Winkelbauer	2
356.	Winter	4
357.	Wirth	1
358.	Wolf	7
359.	Wölfl	14
360.	Wurm	4
361.	Zachar	3
362.	Zikmund	3
363.	Zimmermann	3
364.	Zoch	2
365.	Zwettler	4
366.	Žampach	2
Celkový počet nositelů německých příjmení		1 395

4. PODÍL NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ NA PŘÍJMENÍCH SOUČASNÉ POPULACE MĚSTA VIMPERK

Frekvencí německých příjmení u Čechů se již v minulosti zabývala řada odborníků. J. Matúšová ve své publikaci *Německá vlastní jména v češtině* (2015) uvádí, že zájem o zjištění frekvence německých příjmení u Čechů se projevil již na konci 19. století. Tématem se zabýval Antonín Kotík, který se v roce 1897 pokusil určit zastoupení německých příjmení u Čechů. Zdrojem pro jeho výpočty frekvence německých příjmení byl seznam předplatitelů našich českých časopisů nebo jiných periodik. Na základě tohoto materiálu dospěl k výsledku, že podíl německých příjmení u Čechů je 28 %.

V 50. a 60. letech 20. století se problematikou frekvence německých příjmení u Čechů zabýval J. Beneš (1998), mimo jiné také proto, že Kotíkův odhad podílu německých příjmení u Čechů považoval za příliš vysoký. Jako příčinu Kotíkova vysokého odhadu uvedl skutečnost, že Kotík neodlišoval pravá německá příjmení od nepravých, tj. od příjmení z přejatých německých slov, zvláště apelativ (např. *Kšanda*, *Kšír*, *Majzlík* apod.). Beneš (1998) založil svůj výpočet frekvence na statistice příjmení u Čechů zemřelých v roce 1944 a došel k výsledku, že zastoupení německých příjmení u Čechů činí v Čechách 8,5 % a na Moravě 6,7 %, tj. celkem 15,2 %.

V roce 2009 se k frekvenci příjmení německého původu v češtině vyjádřila také M. Knappová, která vycházela z materiálu tzv. centrálního registru obyvatel. Dospěla k závěru, že německá příjmení zaujímají asi jednu desetinu příjmení.

J. Matúšová (2015) ve svém výzkumu vychází ze seznamu příjmení pocházejícího z internetových stránek Ministerstva vnitra ČR z roku 2004. V tomto materiálu je uveden celkový počet nositelů různých příjmení, který činí 4 905 420 nositelů. Počet nositelů příjmení německého původu je 655 137 osob. Celorepublikový podíl nositelů příjmení německého původu je tedy cca 13 %. U tohoto údaje je ale nutné brát v potaz skutečnost, že seznam příjmení, ze kterého bylo čerpáno, sestává pouze z příjmení mužů a neobsahuje příjmení s počtem nositelů nižším než pět.⁶⁶

Na základě analýzy materiálového korpusu obsahujícího příjmení obyvatel města Vimperk bylo zjištěno, že celkový podíl příjmení německého původu na příjmeních dnešní populace obce Vimperk je 19,88 %. Skutečnost, že je podíl německých příjmení

⁶⁶ MATÚŠOVÁ, Jana. *Německá vlastní jména v češtině*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015, s. 58-60.

ve Vimperku vyšší než ten celorepublikový, je ovlivněna jak příhraniční polohou města Vimperk a jeho historií, tak i fungováním a přítomností *Zlaté stezky* procházející v minulosti přímo samotným městem.

5. SÉMANTICKO-MOTIVAČNÍ KATEGORIE NĚMECKÝCH PŘÍJMENÍ V OBCI VIMPERK

V této kapitole jsou jednotlivá příjmení z materiálového korpusu německých příjmení ve Vimperku zařazena do sémanticko-motivačních kategorií podle publikace *Německá příjmení u Čechů* od Josefa Beneše (1998).

Sémanticko-motivační kategorie vycházejí z jazykové motivace, která ztvárňuje jazykovou stránku vzniku příjmení. Jazyková motivace poukazuje na podněty a příčiny, které nejčastěji vedly ke vzniku příjmení, jež posloužily k označení osoby určitým vlastním jménem, k jejímu vydělení a individualizaci v dané společnosti. Zkoumá, jaké okolnosti se promítly do vzniku příjmení. Také umožňuje činit hypotetické závěry o prvotním nositeli příjmení, stejně jako o historických, společenských, národnostních a jazykových poměrech doby jeho vzniku.

U některých příjmení se současně uplatnilo několik podnětů, a to historické i nářeční povahy. Jedno a totéž příjmení tedy mohlo na různých místech vzniknout z různých, a to zcela odlišných příčin.⁶⁷

Sémanticko-motivační kategorie jsou podle Beneše (1998) rozděleny na čtyři základní skupiny, a to na německá příjmení Čechů, jejichž vznik je motivován: germánskými osobními jmény, germánskými místními jmény, apelativy a jinými slovními druhy než substantivy. Kategorie jsou potom dále podrobně rozčleněny do dalších podskupin.

Německá příjmení z korpusu jsou rozřizena do skupin a u každého jména jsou uvedeny veškeré dostupné informace, jako např. původ příjmení, hláskové změny, fundovaná jména nebo význam příjmení.

Informace o původu německých příjmení jsem čerpala z *Německých příjmení u Čechů* Josefa Beneše (1998) a dále také z *Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung* Rosy a Volkera Kohlheimových (2000).

⁶⁷ KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: AZ Kort, s.r.o., 2008, s. 12.

5.1. Sémanticko-motivační kategorie – přehled

Sémanticko-motivační kategorie jsou roztrženy podle I. a II. dílu publikace J. Beneše *Německá příjmení u Čechů* (1998).

1. Německá příjmení Čechů z germánských osobních jmen

1.1. Příjmení z jednotlivých typů složených germánských osobních jmen

1.1.1. Příjmení s hláskově obměněným základem –*bert*

1.1.2. Příjmení z částí osobních jmen a z hypokoristik

1.1.3. Příjmení z osobních jmen se základem –*hart*

1.1.4. Příjmení se změnou –*hart* > –*ert*

1.1.5. Příjmení z osobních jmen se základem –*her*

1.2. Příjmení ze složených germánských osobních jmen se základem *richi*

1.3. Příjmení z německých podob jmen biblických a jmen světců

1.4. Příjmení z osobních jmen s hláskovou redukcí

1.4.1. Příjmení z tříslabičných osobních jmen

1.5. České prvky v německých příjmeních Čechů z osobních a křestních jmen

1.5.1. České přípony u německých příjmení Čechů z osobních a křestních jmen

1.5.2. Příjmení z českých obměn německých podob některých křestních jmen

1.6. Příjmení z malých typů složených osobních jmen

1.7. Příjmení z hláskově počestěných osobních jmen

1.8. Příjmení z osobních jmen se základem –*mann*

1.9. Příjmení zdobnělá

2. Německá příjmení Čechů z germánských místních jmen

2.1. Příjmení z etnonym, názvů krajin, zemí a států

2.1.1. Příjmení z označení Němců

2.1.2. Příjmení z označení Čechů

2.2. Příjmení z pomístních jmen a obecných jmen zeměpisných

2.2.1. Příjmení z oronym

2.3. Příjmení z neobměněných místních jmen

2.3.1. Příjmení z místních jmen na území Rakouska

2.3.2. Příjmení z místních jmen na ostatních územích obývaných Němci

- 2.3.3. Příjmení z našich místních jmen německého původu
- 2.3.4. Příjmení z německých místních jmen v českých zemích
- 2.3.5. Příjmení z německých podob českých místních jmen
- 2.3.6. Příjmení z německých místních jmen na území bývalého Pruského Slezska a Lužice

2.4. Příjmení z předložkových pádů toponym

- 2.4.1. Nepravé složeniny

3. Příjmení z apelativ

3.1. Příjmení z apelativ vztahujících se k člověku

- 3.1.1. Příjmení z výrazů pro pohlaví
- 3.1.2. Příjmení z označení příbuzenských vztahů
- 3.1.3. Příjmení z názvů tělesných a duševních vlastností a stavů
- 3.1.4. Příjmení z pojmenování částí těla

3.2. Příjmení z apelativ označujících společenské a sociální vztahy

- 3.2.1. Příjmení z titulů a označení měšťanů
- 3.2.2. Příjmení z označení obecních a jiných zřízenců
- 3.2.3. Příjmení z označení sedláků
- 3.2.4. Příjmení z názvů církevních osob
- 3.2.5. Příjmení z názvů uměleckých povolání
- 3.2.6. Příjmení z názvů povolání
- 3.2.7. Příjmení z názvů jednotlivých druhů řemesel
- 3.2.8. Příjmení z názvů řemeslníků pracujících se dřevem
- 3.2.9. Příjmení z názvů řemeslníků pracujících s kamenem a zeminou
- 3.2.10. Příjmení z názvů vojenských hodností
- 3.2.11. Poddaní, svobodníci a panské statky v příjmeních
- 3.2.12. Příjmení z názvů vládců a šlechty
- 3.2.13. Příjmení z označení „nečistých“ řemesel a lidí na okraji společnosti

3.3. Příjmení z abstrakt, kolektiv, názvů náboženských představ aj.

- 3.3.1. Příjmení z právního názvosloví
- 3.3.2. Příjmení z pojmenování nadpřirozených bytostí
- 3.3.3. Příjmení ze substantiv abstraktních, hromadných apod.
- 3.3.4. Příjmení z náboženských pojmů

3.4. Příjmení z názvů věcí

3.4.1. Příjmení z názvů textilu, oděvů a obuvi

3.4.2. Příjmení z názvů pečiva

3.4.3. Příjmení z názvů masa, tuků a masitých jídel

3.4.4. Příjmení z názvů mincí

3.4.5. Příjmení z názvů nádob

3.4.6. Příjmení z názvů nástrojů, strojů a jejich částí

3.5. Příjmení z apelativ vztahujících se k přírodě

3.5.1. Příjmení z názvů ptáků

3.5.2. Příjmení z názvů ryb

3.5.3. Příjmení z názvů jiných vodních živočichů

3.5.4. Příjmení z názvů šelem

3.5.5. Příjmení z názvů domácích zvířat

3.5.6. Příjmení z názvů dřevin

3.5.7. Příjmení z názvů dřeva a jeho podob

3.5.8. Příjmení z názvů rostlin, jejich částí a plodů

4. Příjmení z jiných slovních druhů než substantiv

4.1. Příjmení z adjektiv

4.1.1. Příjmení z adjektiv vztahujících se k práci

4.1.2. Příjmení z adjektiv označujících způsob chování

4.1.3. Příjmení z adjektiv označujících povahové vlastnosti a sklony

4.1.4. Příjmení z adjektiv označujících tělesný vzhled

4.1.5. Příjmení z adjektiv označujících časové vztahy

4.2. Příjmení ze sloves

4.2.1. Příjmení ze sloves rozličných významů

4.3. Příjmení z neohebných slov

4.3.1. Příjmení z neohebných složených slov

5.2. Zastoupení sémanticko-motivačních kategorií německých příjmení u obyvatel obce Vimperk

1. Německá příjmení Čechů z germánských osobních jmen

1.1. Příjmení z jednotlivých typů složených germánských osobních jmen

1.1.1. Příjmení s hláskově obměněným základem –*bert*

Albrechtová – příjmení vzniklo z mladší formy německého křestního jména *Adalbrecht* (*adal + braht*); v důsledku hláskových změn mívá část **-bert** různé podoby; **-bert** > **-brecht/-precht** (přesmyknutím **-er-** > **-re-**)

Habart – hlásková změna z **-bert** > **-bart** (změna **-e-** > **-a-**); *hadu* = boj

1.1.2. Příjmení z částí osobních jmen a z hypokoristik

Adam – příjmení vzniklo ze stejně znějícího křestního jména podle biblické postavy; příjmení z domáckých (hypokoristických) podob OJ a KJ utvořených původně z části slov příponou **-o**; Nic. *Adam*. Toto **-o** se dále měnilo v **-e**, které časem zejména v bavorštině odpadlo, ve střední němčině se však drží. V latinských textech, zvláště v listinách se **-o** drželo déle, u jmen světců a u historických postav se dochovalo až dodnes.

Frič - < *Fritsch*; příjmení z derivace KJ *Friedrich* s příponou **-tsche/-tsch**, *Friedrich: Friduš – Fridš – Fritsch*

Fritzová - < *Fritz*; vzniklo zkrácením KJ *Friedrich*, ke zkrácení došlo zánikem nepřízvučné samohlásky a zjednodušením souhláskových skupin

Gerlachová - < *Gerlach*; vzniklo z dnes již nepoužívaného KJ *Gerlach* (*gër + lach*)

Glos – příjmení z konce osobního jména *Nikolaus*, podoba *Niklos*; též ze střhněm. *klôz* = hrouda, klacek, klín apod.; také jako přezdívka pro nemotoru; též *klôse* = Klaus = samota, poustevna, klášterní cela

Hais – < *Heiss*; vzniklo z konce KJ *Matthias*; též ze střhněm. *heis, heise, heiser* = sípavý, chraplavý; někdy snad z *hei z, hei z e* = horký

Heindlová – < *Heindl*; z KJ *Heinrich*

Klas – zkrácená forma KJ *Nikolaus*

Kodrle – z KJ *Godehar*, snad i z KJ *Gottfried*

Krist - < *Christ*; z *Christianus*; též z *khrest* = Christ, jako označení příslušnosti k církvi/náboženství

Kunc - < *Kunz*; z *Kunrad*

Kuncl - < *Kunzel*; z *Kuonrad*

Lebl - < *Löwl*; z *Leo*, *Levi*, někdy i z *Lewald* přes *Löbelt*; též z *Löbel* – jedna z podob ve střhněm. a nář. *leu* = lev

Lenc - < *Lenz*; z *Laurentius*; též z MJ *Lenz* (Sasko); též ze střhněm. *lenze* = jaro, vesna

Matheisl – z *Matthäus*

Mígl - < *Miegel*; z *Remigius*; též z *Muck* – ze střhněm. *mücke*, *mucke*, *mügge*, *mugge* = komár, moucha; též něm. odvozenina z *Mikuláš*

Rod - < *Roth*; z KJ *Hrodo*, lépe z *Hrodbert*; někdy z adj. *rot* = červený; též ze střhněm. nář. *rot*, *rode* = paseka; též < *Rath* – z *rat* = mj. člen městské rady

1.1.3. Příjmení z osobních jmen se základem **-hart**

Bernard – < *Bernhard*; česká podoba KJ; příjmení se zánikem **-h-** v příponě **-hart** (= silný, odvážný)

Gebhartová - < *Gebhart*; z *geben* = dát, dávat

Linhart – < *Leonhart*; česká podoba jména světce; též z *löwe* = lev

1.1.4. Příjmení se změnou **-hart** > **-ert**

Eckert – < *Eckhard* (*ekka* + *harti*); tato změna nastala už v německém prostředí

1.1.5. Příjmení z osobních jmen se základem **-her**

Güntherová – < *Günther*; *gunt* = boj; u nás podle sv. *Vintíře*

1.2. Příjmení ze složených germánských osobních jmen se základem **richi**

Emmich - < *Emmerich*; příjmení ze stejně znějícího KJ, původ tohoto KJ je nejasný, v úvahu přichází přehlasovaná druhotná forma jména *Amelrich* (*amal* + *rihhi*), stejně jako varianta ze jména *Heinrich* nebo *Ermenrich* (*ermen/irmin* + *rihhi*); také z místního jména *Emerich* (Severní Porýní-Vestfálsko)

Fridrich – < *Friedrich*; s disimilačním zánikem; *fridu* = ochrana

Frydrych – < *Friedrich*; viz *Fridrich*

1.3. Příjmení z německých podob jmen biblických a jmen světců

Fencl – < *Wenzel*; pochází z biblického jména *Vincentius*

Ficenec – < *Wenzel*; viz Fencl

Gregor – pochází se stejně znějícího biblického KJ

Kašpar - < *Kaspar*; pochází ze stejně znějícího biblického KJ

Klement – pochází ze stejně znějícího biblického KJ

Kolman - < *Kohlman*; rakouský světec, původem Kelt, zavražděn ve Stockerau; též z MJ *Kollman* (Bavorsko, Rakousko)

Kortus - < *Korkus*; nářeční podoba KJ *Georg*

Markesová - < *Markes*; z KJ *Markus*

Matyáš - < *Mathias*; z *Matthäus* = Matouš

Matys - < *Mathis*; viz Matyáš

Mauric - < *Mauritz*; *Mauric/Mouric* je starší česká podoba, nyní *Mořic*

1.4. Příjmení z osobních jmen s hláskovou redukcí

1.4.1. Příjmení z tříslabičných osobních jmen

Foltýn - < *Faltus*; z *Valentinus*

Miklas – z *Nikolaus*

1.5. České prvky v německých příjmeních Čechů z osobních a křestních jmen

1.5.1. České přípony u německých příjmení Čechů z osobních a křestních jmen

Gálová – < *Gall*; vzniklo z KJ *Gallus* získáním české přípony *-a* v českém prostředí

Havrdová – < *Habrda*; vzniklo z OJ *Eberhart* nebo *Habart*

Hejna – < *Heina*; z KJ *Heinrich*

Honková – < *Honka*; z něm. *Honke*

Honza – < *Honsa*; z KJ *Johannes*

Hyka - < *Haug*, *Hauck* z *Hug-*

Keclík – asi z *Götzl*; též z *Keczl* = kočka

Kritschová - < *Kritsch*; z KJ *Christianus*

Paulík - < z KJ *Paul*

1.5.2. Příjmení z českých obměn německých podob některých křestních jmen

Francek – odvozeno od KJ *František*

Hána – odvozeno od KJ *Jan*; též Hahn z KJ *Johann*

Hanko – odvozeno od KJ *Jan*

Hanousek – < *Hanausek*, odvozeno od KJ *Jan*

Hanus – odvozeno od KJ *Jan*

Hanzák – odvozeno od KJ *Jan*

Hanzal – < *Hansal*; odvozeno od KJ *Jan*

Hanzlíček – < *Hanslitschek*; odvozeno od KJ *Jan*

Hanž - < *Hansel*; odvozeno od KJ *Jan*

Juha – odvozeno od KJ *Jan*

1.6. Příjmení z malých typů složených osobních jmen

Harant – z *heri-rant* = vojsko, štít

Kavan – z KJ *Gawein* = osobní jméno ze starého písemnictví

1.7. Příjmení z hláskově počestěných osobních jmen

Hendrych – z OJ *Heribald*

1.8. Příjmení z osobních jmen se základem *-mann*

Hermanová – tvořeno z *hari* = vojsko, lid + koncovka *-mann*

Hörmann - < *Hermann*; viz Hermanová

Hozmanová - < *Hosmann*; příjmení z názvu „výrobce kalhot“, *Hose* = kalhoty

1.9. Příjmení zdrobnělá

Hikl - < *Hückel*; zdrobnělina z *Hildico*

Jakl - < *Jackel*; z KJ *Jakob*

Mottl - < *Mattl*; z *Matthias*, *Matthäus*

2. Německá příjmení Čechů z germánských místních jmen

2.1. Příjmení z etnonym, názvů krajin, zemí a států

2.1.1. Příjmení z označení Němců

Babor – < *Bayer*; české příjmení z označení obyvatele Bavorska

Bajer – < *Bayer*; příjmení ze základního označení obyvatele Bavorska

Bayer – příjmení ze základního označení obyvatele Bavorska

Franková – < *Frank*; příjmení podle názvu obyvatele části bavorského území

Pajerová – viz Bayer

2.1.2. Příjmení z označení Čechů

Böhmová – < *Böhm*; označení obyvatele Čech = *der Böhme*

2.2. Příjmení z pomístních jmen a obecných jmen zeměpisných

2.2.1. Příjmení z oronym

Berger – příjmení z názvů vyvýšenin; *Berg* = vrch, hora

Bergl – viz *Berger*; také příjmení z MJ *Berg(e)l* (Bavorsko)

Hojdekr – příjmení z výrazu s významem „kout, cíp“, něm. *Eck*; z MJ *Heideck* (Horní Falc), *Haidek* (Dolní Bavorsko, Střední Franky)

Pergler - < *Bergler*; viz *Berger*

2.3. Příjmení z neobměněných místních jmen

2.3.1. Příjmení z místních jmen na území Rakouska

Cmunt – příjmení z čes. názvu pro *Gmünd*

2.3.2. Příjmení z místních jmen na ostatních územích obývaných Němci

Braunová – < *Braun*; ve střněm. území je z MJ *Braunau*

Berka – příjmení z MJ *Berka* (Durynsko, Hesensko, Dolní Sasko)

Bille – příjmení z MJ *Billwaerder* (Hamburg), v roce 1456 přejmenované na *Bille*; též označení pravého přítoku Labe, který se vlévá do Labe nad Hamburgem

Eigner – příjmení z místního jména *Aigen* (Bavorsko, Rakousko) nebo *Eigen* (Severní Porýní-Vestfálsko, Bavorsko, Rakousko, Švýcarsko)

Gaier – < *Gajer* z místního jména *Geyer* na území Saska (a Horní Lužice); též < *Geier* z apelativa *Gäu* = venkov nebo z apelativa *Geyer* = dravý pták

Geier – viz *Gaier*

Grabmüller – z MJ *Grabmühle* (Bavorsko, Dolní Rakousy)

Heider – z MJ *Haida*, *Heyda*, *Haidau*, *Heidau*, *Haide*, *Heide*, *Heid*, *Haid* (Sasko, Bavorsko, Rakousko), též ve složeninách jako *Oberhaid*; též z apel. „strážce“, jakož i ze starého *holzheider* = hajný

Haidrová – < *Haidr*; viz *Heider*

Herden – z MJ *Herda* (Durynsko); také zkratka příjmení *Herdegen*

Hochwalderová – z MJ *Hochwald*

Kajerová - < *Geier*; viz *Gaier*

Košnar – z MJ *Cossen* (Sasko); též z MJ *Koschen* (Pruské Slezsko)

Lindauer – z MJ *Lindau* (Bavorsko, Rakousko, Pruské Slezsko); někdy též z apel. „plaz“; někdy též z adj. *lint* = mírný

Mey – z MJ *Mey* (Lotrinsko); též ze střhněm. *meie*, *meige* a ze středněm. *mei*, *meig* = květen

Pasauer - < *Passauer*; z MJ *Passau* = Pasov (Bavorsko)

Pechlát – samota *Pechleite* (Střední Franky)

2.3.3. Příjmení z našich místních jmen německého původu

Grulich – z MJ *Grulich* = *Králíky*; též z adjektiva *grulich* = odporný apod.

2.3.4. Příjmení z německých místních jmen v českých zemích

Hojdar = < *Hoydar*; nejspíš z německého názvu MJ *Heid/Hojd* = Lužice u Netolic, v jižních Čechách německé názvy *Oberhaid* = Zbytiny, lid. *Hojdy* u Prachatic a *Unter Haid*; též < *Haidr* = hajný

2.3.5. Příjmení z německých podob českých místních jmen

Igler – z *Iglau* = Jihlava, příjmení odvozené příponou *-er*

2.3.6. Příjmení z německých místních jmen na území bývalého Pruského Slezska a Lužice

Kačer - < *Katscher* = MJ *Kietrz*, okr. Hlubčice; také z MJ *Katsch* (Rakousko)

Presl – z nář. podoby MJ *Vratislav = Breslau*

2.4. Příjmení z předložkových pádů toponym

2.4.1. Nepravé složeniny

Fürbach – pův. „před potokem“; *Bach* = potok, *für* = pro, na

3. Příjmení z apelativ

3.1. Příjmení z apelativ vztahujících se k člověku

3.1.1. Příjmení z výrazů pro pohlaví

Bubal – střhněm. *buobe* = kluk, sluha, neukázněný člověk

Bublík – viz Bupal

Bubrlé – viz Bupal

3.1.2. Příjmení z označení příbuzenských vztahů

Edl – v Prachaticích *idä* = dědeček

3.1.3 Příjmení z názvů tělesných a duševních vlastností a stavů

Goll – rak. a švýc. *göl, gol, goll* = blázen, hlupák, též „hejl“; někdy nářeční podoba za *Gall* = Havel; též označení volně žijícího ptáka hýla

Kloc - < *Klotz*; příjmení s významem „nemotorný“; *klôz, kloz* = pařez, hrouda – přezdívka pro nemotoru; též z *KJ Nikolaus*; též zdobnělina ze střhněm. *kletze* = suchá hruška

Kutheil – střhněm. *heile* = blaho, blaženost, *guot* = dobro, majetek, patrně i blaženost z majetku, člověk mající radost ze svého majetku

Luderová - < *Luderer*; ze střhněm. *luoderaere* = svůdce, hýřil, změkčilec; též *Luderer* = mršina jako návnada na dravce, u nás mršina ke krmení zvěře, zvláště vlků v oborách

3.1.4. Příjmení z pojmenování částí těla

Kopf – něm. hlava

3.2. Příjmení z apelativ označujících společenské a sociální vztahy

3.2.1. Příjmení z titulů a označení měšťanů

Bürger – střhněm. *burgaere* = měšťan, též z *MJ Burg* (Bavorsko), někdy z *OJ Burgher*

Neumannová - < *Neukam* = nově přistěhovalý, nový usedlík/soused; též ze žid. *Neman* = obecní písař

3.2.2. Příjmení z označení obecních a jiných zřízenců

Bassermann – < *Wassermann*; patrně z názvu městského vodáka, sotva „vodník, lodník, zaměstnanec při zavodňování luk a bydlící u vody“, jak bývá vykládáno

Beyvl – < *Weibel/Weibl*; úřední posel, soudní zřízenec; někdy také z *Bübel* = chlapec
Kyznar – střhněm. *kieser* = rozhodčí soudce, úřední kontrolor potravin, nápojů, peněz

3.2.3 Příjmení z označení sedláků

Bauer – střhněm. *bûre, bûr* = sedlák, soused

Maier - < *Meier*; ze střlat. *maior*, původně spravoval panský dvůr, později jej měl jako léno, posléze výraz nabyl významu „velký sedlák“, u židů toto příjmení vzniklo z *meir* = učitel; též z OJ *Magher*

Majer – viz Maier; podoby s **-a-** jsou původu bavorského, u nás mnohdy počestněním vznikly podoby s **-aj-** na místě **-ei-**

Mayer – viz Maier

3.2.4. Příjmení z názvů církevních osob

Fafl – < *Pfaffel*; z označení světského kněze = *Pfaff*

3.2.5. Příjmení z názvů uměleckých povolání

Fajfrová – < *Pfeifferer*; střhněm. *phîfer* = pištec

Fidler – < *Fiedler*; střhněm. *videlaere* = patrně zprvu hráč na fidulu, pak hudec, houslista; *videle* ze střlat. *vitula, fidula*

3.2.6. Příjmení z názvů povolání

Brautferger – snad z apel. „dohazovač nevěst“; *Braut* = nevěsta

Grasser – < *Graser, Gräser*; ze střhněm. *grasen* = sekat trávu, mohlo se jednat o čeledína nebo nádeníka činného v zemědělství nebo také o někoho, kdo se staral o louky v obci; též ze střhněm. *gräzen* = křičet, chovat se bujně/svévolně

Hackl – tvořeno příponou **-el** z *Hacker* = dělník na vinici; též ze střhněm. *hacke* = sekera

Hakl – < *Hackel*; viz Hackl

Haubelt – < *Hauber*; příjmení z názvu pracovníka v textilní výrobě; střhněm. *hoube* = čepice, tedy „čepičář“; též z OJ *Hugibald*

Hödl – hornoněmecké označení maloobchodníka; bav. *hödeln*, švýc. *hodeln* = provozovat maloobchod, bavorsko-alemánsky *Hödel, Hodl* = obchodník

Keller – střhněm. *këllaere* = sklepmistr, v rané hněm. „důchodní“; též z apel. „sklep, krám“; též z MJ v Bavorsku

Kelnar - < *Kellner*; ve střhněm. apel. *këlnaere* mělo stejný význam jako *këllaere* – viz Keller

Krečmer - < Kretschmer; ze střhněm. *kretschmar* = patrně přejaté čes. krčmář nebo spíš luž. *krejčmar'*

Müller - < *Müllner* = mlynář; střhněm. *mülnaere*, *mülner*, lat. *molinarius*, starší podoba dosud živá např. u šumavských Němců

3.2.7. Příjmení z názvů jednotlivých druhů řemesel

Beck – střhněm. *becke* = pekař, hněm. podoba

Faber - < *Schmied*; z období humanismu pocházející překlad příjmení *Schmidt*, *Schmitt* do latiny

Fischer-Militau – *Fischer* = rybář

Fišer – < *Fischer* = rybář

Flachs – střhněm. *vlahs* = len, označení sedláka pěstujícího len nebo obchodníka se lnem; též označení podle barvy vousů nebo vlasů

Fleischmann – střhněm. *vleichs-man* = označení pracovníka s masem

Maurerová - < *Maurer* = zedník; též z MJ *Maurer* (Rakousko, Pruské Slezsko)

Pek - < *Beck*; viz Beck

Pelcmanová - < *Peltzmann*; srov. střhněm. *belzer* = kožešník

Perman - < *Permann*; z *Bergmann* – střhněm. *bërg-man* = kdokoliv, kdo se zabývá hornictvím, tj. dělník, řemeslník, podnikatel; též majitel vinice; též z názvu medvědáře, ale v našem prostředí došlo snad ke zjednodušení souhl. skupiny, srov. *permoník* = důlní skřítek

3.2.8. Příjmení z názvů řemeslníků pracujících se dřevem

Felger – *Felger* = kolář; střhněm. *vëlge* = loukot'

Klírová - < *Klier*; z *Schindelklieber* = šindelář, výrobce šindelů; též z názvu pracovníka v hornictví – ze střhněm. *klieden* = štípat; též z názvu ptáka – *Klier* = kapoun

3.2.9. Příjmení z názvů řemeslníků pracujících s kamenem a zeminou

Koller - < *Kohler*; střhněm. *koler*, *köler* = uhlíř; též ze střhněm. *koller*, *goller* = límec, chomout; též z příjmení *Kohlruss* – z apel. „saze“, kdysi důležité barvivo; též z příjmení

Kahl – střhněm. *kal*, *kalwes* = holý, holohlavý

Ofnerová - < *Ofner* = kamnář; též z MJ *Ofen*

3.2.10. Příjmení z názvů vojenských hodností

Felbábová - < *Felbáb* = šikovatel

Fendrich - < *Fähndrich; Fähnrich* = praporečník

Frait – svobodník, titul ze 17. stol., u Němců spíš ze stříhněm. *vreide* = bujnost

3.2.11. Poddaní, svobodníci a panské statky v příjmeních

Fléglová - < *Pflegel*; stříhněm. *pfleger* = plnomocný zástupce, správce apod.

Frej – < *Frei*; příjmení z označení svobodníka

Jungvirt – patrně z označení nastupujícího hospodáře na rozdíl od starého, výminkáře; *jung* = mladý, stříhněm. *wirt* mělo hodně významů, např. „manžel, pán domu, zejm. hostinský“, ale u nás často „sedlák“

Jungwirth – viz. Jungvirt

Manová - < *Man* = svobodník; též z apel. „muž, leník“

Neuvirthová - < *Neuwirth*; u nás šlo o nové usedlíky, někdy jde o hostinského z nové hospody; též z MJ *Neuwirtshaus* (Bavorsko)

3.2.12. Příjmení z názvů vládců a šlechty

Herc - < *Herz*; z apel. *Herzog* = vévoda; též příjmení z pojmenování vnitřností, *Herz* = srdce

Hercik – < *Herzig*; z apel. *Herzog* = vévoda; též z adjektiva označujícího způsob chování, z vých. střední němčiny *herzig* = roztomilý

3.2.13. Příjmení z označení „nečistých“ řemesel a lidí na okraji společnosti

Nachtmannová - < *Nachtmann*; srov. stříhněm. *naht-meister* = čistič stok, může znamenat i „ponocný“

3.3. Příjmení z abstrakt, kolektiv, názvů náboženských představ aj.

3.3.1. Příjmení z právního názvosloví

Čepíková **Šusová** – < *Šos*, stříhněm. *schoz* = peněžní dávka, daň, *schôz* = část oděvu

3.3.2. Příjmení z pojmenování nadpřirozených bytostí

Engl – < *Engel*; *Engel* = anděl; ekvivalent čes. *Anděl*, též z KJ *Engelbert* apod.

3.3.3. Příjmení ze substantiv abstraktních, hromadných apod.

Handrejch – patrně „podání ruky“; též z OJ *Heinrich* se vsuvným **-d-**

Mitáš - < *Mittag*; ze střhněm. *mittach* je staženo z *mitte-woche* = středa, „poledne“ se ve střhněm. jmenovalo *mitten-tac*, patrně jde o příjmení z mladší doby než střhněm. nebo o přizpůsobení; na východě může jít o slov. jméno od *Matthias*, *Matthis*; též z KJ *Dimitrij*

3.3.4. Příjmení z náboženských pojmů

Himmel – nejčastěji z názvu domu, též snad z přezdívky podle kletby; *Himmel* = obloha, nebe

Mára - < *Mahr*; střhněm. *mar*, *mare* = noční můra; též z apel. „močál, jezero“

3.4. Příjmení z názvů věcí

3.4.1. Příjmení z názvů textilu, oděvů a obuvi

Beutlová – < *Beutl*; *Beutel* = pytel; srov. českého příjmení *Pytel*

3.4.2. Příjmení z názvů pečiva

Buchtela – z přejatého čes. apel., přeneseně „nekňuba“

3.4.3. Příjmení z názvů masa, tuků a masitých jídel

Buřt – < *Vurst*; *Vurst*, *Vursta*, *Buřt* – *Schiebel*, *Schiebl* – srov. střhněm. *schübelinc*, *schübelinges* = buřt, bílá klobása, též „vyčnívající zub“

3.4.4. Příjmení z názvů mincí

Fenyk - < *Pfennig* = feník

3.4.5. Příjmení z názvů nádob

Kobr - < *Kober*; střhněm. *kober* = košík, taška; též střhněm. adj. „horlivě hledající“

3.4.6. Příjmení z názvů nástrojů, strojů a jejich částí

Kolafa - < *Kochlöffel*, adekvátní čes. příjmení *Vařečka*, *kochen* = vařit, *Löffel* = lžíce

Kraml – *kramle* = tesařská skoba

Panýrek - < *Panýr*; *baner*, *banner*, *banier* = prapor; u nás snad někdy podle přízviska vojáků sloužících pod vojevůdcem *Banerem*; též z „praporečník“

3.5. Příjmení z apelativ vztahujících se k přírodě

3.5.1. Příjmení z názvů ptáků

Cais – < *Zeis*; střhněm. *zîse* = čížek

Höhneová - < *Henne*; z apel. „slepice“; též z KJ *Johann* a *Heinrich*

Meisl Paulíková - < *Meisel* = sýkora; žid. z *Michael*; též z *Mayssl* – ze střhněm. *meizel* = mj. dláto

Nachtigalová - < *Nachtigal* = slavík

3.5.2. Příjmení z názvů ryb

Candra – < *Candr* = candát

3.5.3. Příjmení z názvů jiných vodních živočichů

Krebs – něm. rak

3.5.4. Příjmení z názvů šelem

Fuchs – *Fuchs* = liška; odpovídá českému příjmení *Liška*, z přezdívky mazanému, lstivému člověku nebo člověku ryšavému, též podle domovního znamení

Fuksa – < *Fuchs*; viz Fuchs

3.5.5. Příjmení z názvů domácích zvířat

Jerling – *Jerling* = roček

3.5.6. Příjmení z názvů dřevin

Brom – střhněm. *brâme* = trní, ostružiník; též z OJ *Olbram* a z nář. názvu tetřeva

3.5.7. Příjmení z názvů dřeva a jeho podob

Holc - < *Holz* = dřevo

3.5.8. Příjmení z názvů rostlin, jejich částí a plodů

Chren - < *Kren* = křen

Kres - < *Kress*; srov. čes. příjm. *Řeřicha*, řeřicha se někde jí, ve Francii jako salát; též snad z názvu ryby „řízek“, střhněm. *kresse*, nhněm. *Kreßling*

4. Příjmení z jiných slovních druhů než substantiv

4.1. Příjmení z adjektiv

4.1.1. Příjmení z adjektiv vztahujících se k práci

Denková - < *Dengg, Tengg, Tenk*; přezdívková k stříh. *tenk* = link(s) = levý; bavorsko-rakouské označení pro leváka

4.1.2. Příjmení z adjektiv označujících způsob chování

Fröhlichová - < *Fröhlich*; stříh. *vroelich* = veselý apod.

4.1.3. Příjmení z adjektiv označujících povahové vlastnosti a sklony

Hurt – ze stříh. *hurtec*, nhn. *hurtig* = rychlý apod.

Ketzer – ze stříh. *ketzer*, též stříh. *katzer* = zavržený, zavrženíhodný, hanebný člověk

4.1.4. Příjmení z adjektiv označujících tělesný vzhled

Kleinová - < *Klein* = malý, často rozlišovalo stejnojmenného otce a syna

Kurz – odpovídá čes. příjm. *Krátký*

Lang – odpovídá čes. příjm. *Dlouhý*

Molek - < *Moll*; z bay. adj. *mollet*; u nás spíše z názvu hmyzu; též z MJ *Mollöd*, *Mollstätten*, *Molsberg* (Bavorsko)

4.1.5. Příjmení z adjektiv označujících časové vztahy

Olt - < *Alt*; odpovídá čes. *Starý*

4.2. Příjmení ze sloves

4.2.1. Příjmení ze sloves rozličných významů

Fikar – stříh. *ficken* = třít, připínat; též ze stříh. *vicar* = náměstek; též < *Ficker* = kabelář, stříh. *Ficke* = kabel, dřívě i váček na šatech; též < *Füger*, stříh. *vüegen*, *vuogen* = mj. uvádět do pořádku, pořádat, činit, aby se něco stalo

4.3. Příjmení z neohebných slov

4.3.1. Příjmení z neohebných složených slov

Frühauf – < *Früauff*; ukvapený člověk; též možné označení předčasně narozeného dítěte; také označení člověka, který brzy vstává, např. pekař

ZÁVĚR

Bakalářská práce vycházela z hypotézy, že podíl německých příjmení na příjmeních dnešní populace města Vimperk je vyšší než celorepublikový průměr. Tato hypotéza se potvrdila. Město Vimperk bylo vždy úzce provázáno s německou kulturou a německým obyvatelstvem, a to především díky jeho příhraniční poloze a existenci *Zlaté stezky*, která české země s Německem spojovala. Jasným důkazem může být skutečnost, že město Vimperk se během minulosti stalo domovem mnoha německých obyvatel a v některých letech bylo městem téměř výhradně německým.

V současné době se drtivá většina obyvatel obce Vimperk hlásí k národnosti české a pouhých 0,74 % k národnosti německé. To je zapříčiněno odsunem Němců z Československa po 2. světové válce a skutečností, že se Vimperk po roce 1945 stal výhradně českým městem.

J. Matúšová (2015) uvádí, že celorepublikový podíl nositelů německých příjmení je 13 %. Na základě materiálového korpusu bylo zjištěno, že ve Vimperku je tento podíl vyšší o 6,88 %, tedy že činí 19,88 %. Při současném počtu obyvatel, který čítá 7 353 obyvatel (1. 1. 2019), je celkový počet všech příjmení 1 653. Z analýzy seznamu obyvatel města Vimperk vyplynulo, že německých příjmení je zde 366. Celkový počet nositelů německých příjmení je 1 395 obyvatel.

Nejfrekventovanější německá příjmení u obyvatel města Vimperk jsou tato: **Rod** – 31 nositelů, **Kraml** – 24 nositelů, **Presl** – 21 nositelů, **Kopf** – 20 nositelů, **Jungvirt** – 17 nositelů a **Cais** – 16 nositelů. Sémanticko-motivační kategorie těchto příjmení podle J. Beneše (1998) jsou: **Rod** – příjmení z částí osobních jmen a z hypokoristik, **Kraml** – příjmení z názvů nástrojů, strojů a jejich částí, **Presl** – příjmení z německých místních jmen na území bývalého Pruského Slezska a Lužice, **Kopf** – příjmení z pojmenování částí těla, **Jungvirt** – poddaní, svobodníci a panské statky v příjmeních, **Cais** – příjmení z názvů ptáků.

Dalšími velmi početně zastoupenými kategoriemi jsou příjmení z apelativ, a to hlavně příjmení z názvů povolání a řemesel (např. *Beck, Felfer, Koller, Hödl*), příjmení z názvů tělesných a duševních vlastností a stavů (např. *Goll, Kloc, Luderová*), příjmení z germánských místních jmen, nejčastěji z místních jmen na územích obývaných Němci (Bavorsko, Sasko) a příjmení z germánských osobních jmen, a to hlavně z německých podob jmen biblických a jmen světců (např. *Fencl, Gregor, Klement, Mauric*).

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Prameny

Fond ONVP – referát národní bezpečnosti, Internační tábor a sběrné středisko Vimperk – organizace, provoz, likvidace, seznamy a evidence osob, 1945-1948, SOkA Prachatice, karton 114, sign. VII/4d/11.

Odborná literatura

BENEŠ, Josef. *Německá příjmení u Čechů*. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 1998. ISBN 80-7044-212-3.

BENEŠ, Zdeněk. *Rozumět dějinám: vývoj česko-německých vztahů na našem území v letech 1848-1948*. Praha: Gallery, 2002. ISBN 80-86010-55-4.

FAJMON, Hynek a Kateřina HLOUŠKOVÁ, ed. *Konec soužití Čechů a Němců v Československu: sborník k 60. výročí ukončení II. světové války*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005. ISBN 80-7325-065-9.

HAJNÍK, Roman. *Vimperk. Zmizelé Čechy*. Praha: Paseka, 2007. ISBN 978-80-7185-864-5.

HONSOVÁ, Tereza. *Osídlování okresu Prachatice po roce 1945*. Brno, 2010. Bakalářská diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Historický ústav.

HORNUNG, Maria. *Lexikon österreichischer Familiennamen*. St. Pölten: Niederösterreichisches Pressehaus, 1989. ISBN 3853268544.

KLAUSMANN, Hubert. *Atlas der Familiennamen von Bayern*. Ostfildern: Jan Thorbecke Verlag, 2009. ISBN 978-3-7995-0225-2.

KNAPPOVÁ, Miloslava. *Naše a cizí příjmení v současné češtině*. Liberec: AZ Kort, s.r.o., 2008. ISBN 80-238-8173-6.

KOHLHEIM, Rosa a Volker KOHLHEIM. *Duden Familiennamen: Herkunft und Bedeutung*. Mannheim: Dudenverlag, 2000. ISBN 3411708514.

KOUTNÁ, Jana. K organizovanému vystěhování osob německé národnosti z okresu Prachatice do vnitrozemí v letech 1947-1949. In: *Zlatá stezka: sborník Prachatického muzea*. Prachatice: Prachatické muzeum, 2005-2006, roč. 12-13, s. 79-95.

KUBŮ, František, Petr ZAVŘEL a Hermann KERSCHER. *Zlatá stezka: historický a archeologický výzkum významné středověké obchodní cesty*. České Budějovice: Jihočeské muzeum v Českých Budějovicích, 2007, s. 9-31. ISBN 978-80-86260-82-2.

LEHEČKOVÁ, Vladislava. *Okres Prachatice po roce 1945*. Brno, 2006. Magisterská práce. Masarykova univerzita v Brně, Filozofická fakulta, Historický ústav.

MATÚŠOVÁ, Jana. *Německá vlastní jména v češtině*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2015. ISBN 978-80-7422-369-3.

NAUMANN, Horst. *Das grosse Buch der Familiennamen: Alter, Herkunft, Bedeutung : mit Unterstützung der Gesellschaft für deutsche Sprache*. Niedernhausen/Ts: Falken, 1994. ISBN 3806847819.

SMETÁKOVÁ, Andrea. *Odsun německé menšiny z Prachaticka po 2. světové válce*. Plzeň, 2017. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta filozofická, Katedra historických věd.

SOUMAR, Tomáš. *Prachaticko v letech 1938-1948*. Plzeň, 2000. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra historie.

STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia – Naše vojsko, 1991. ISBN 80-200-0328-2.

ŽELEZNÁ, Kateřina. *Vimperk v období 1945-1968*. Plzeň, 2018. Bakalářská práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, Katedra historie.

Elektronické zdroje

GDPR. GDPR. Co považuje GDPR za osobní údaje. GDPR.cz [online]. [cit. 2019-02-24]. Dostupné z: <https://www.gdpr.cz/gdpr/osobni-udaje/>

ODHADONLINE. Statistické informace: Vimperk (okr. Prachatice). Odhadonline.cz [online]. © 2008-2019 [cit. 2019-02-17]. Dostupné z: <https://www.odhadonline.cz/odhad-statistika-kriminalita-nezamestnanost-prumerna-mzda-nemoci-znalecky-posudek-odhadce-znalec-obec-vimperk-okr-prachatice/>

VIMPERK. O městě Vimperk. Vimperk.cz [online]. © 2005-2019 [cit. 2019-02-17].
Dostupné z: <http://www.vimperk.cz/cz/o-meste-vimperk/77/>